

Odpowiedzialność dyscyplinarna z tytułu naruszenia praw własności intelektualnej

prof. UMK, dr hab. Monika Wałachowska
radca prawny przy OIRP w Toruniu

**Ogólnopolska Konferencja Naukowo-Szkoleniowa
pt. Odpowiedzialność dyscyplinarna w szkole wyższej
Toruń, 16-18 października 2023 r.**

Tematyka szkolenia

- Definicja przewinienia dyscyplinarnego
 - Nauczycieli akademickich
 - Studentów
 - Doktorantów

- Naruszenie własności intelektualnej jako podstawa odpowiedzialności dyscyplinarnej
 - Pojęcie własności intelektualnej
 - Efekty pracy intelektualnej a ochrona prawna
 - Przykłady praktyczne

Przewinienie dyscyplinarne

- Przepisy ustawy – Prawo o szkoln.wyższym i nauce („ustawa”):
 - art. 275 i n. – nauczyciel akademicki podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za przewinienie dyscyplinarne stanowiące **czyn uchybiający obowiązkom nauczyciela akademickiego lub godności zawodu nauczyciela akademickiego**
 - *Nie stanowi przewinienia disc. wyrażanie przekonań religijnych, światopoglądowych lub filozoficznych.*
 - *Ustanie zatrudnienia w uczelni nie wyłącza odpowiedzialności dyscypl. za przewinienie disc. popełnione w trakcie tego zatrudnienia.*
 - *Odpowiedz. ta nie wyłącza odpowiedzialności zawodowej przewidzianej w odrębnych przepisach*
 - art. 307 – student podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz za czyn uchybiający godności studenta. Za ten sam czyn student może być ukarany jednocześnie przez rektora i komisję dyscyplinarną
 - art. 322 – doktorant podlega odpowiedzialności dyscyplinarnej za naruszenie przepisów obowiązujących w podmiocie prowadzącym szkołę doktorską oraz za czyn uchybiający godności doktoranta. Do odpowiedzialności dyscypl. doktorantów stosuje się odpowiednio przepisy art. 307 ust. 2, 308 – 320 oraz przepisy wydane na podstawie art. 321

Kary dyscyplinarne

- Dla nauczycieli akad. (art. 276): upomnienie nagana, nagana z obniż.wynagr.zasadn. o 10-25% na okres od miesiąca do 2 lat, pozbawienie prawa do wykonywania zadań promotora, recenzenta oraz członka komisji w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora, stopnia doktora habilitowanego oraz tytułu profesora na okres od roku do 5 lat; pozbawienie prawa do pełnienia funkcji kierowniczych w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat; wydalenie z pracy w uczelni; wydalenie z pracy uczelni z zakazem wykonywania pracy w uczelniach na okres od 6 miesięcy do 5 lat; pozbawienie prawa do wykonywania zawodu nauczyciela akademickiego na okres 10 lat.
- Kompetencje rektora (art. 282) – m.in. możliwość samodzielnego nałożenia kary upomnienia, gdy czyn stanowi przewinienie mniejszej wagi i udowodnienie winy nie wymaga przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego – *czy może dot. naruszenia własn.intel.?*
- *Art. 288 – przedawnienie karalności: 5 lat od popełnienia czynu*
 - *Ale: jeśli czyn ma znamiona przestępstwa: do upływu okresu przedawnienia karalności tego przestępstwa*
 - *Ale: art. 287 ust. 2 – wszczęcie postępowania z urzędu w razie np. podejrzenia plagiatu lub w wprowadzenia w błąd co do autorstwa; rozpowszechniania cudzego utworu bez podania autorstwa, naruszenia cudzych praw autorskich w innych sposób; sfałszowania badań naukowych lub ich wyników lub dokonania innego oszustwa naukowego. Nie stosuje się wówczas art. 288 ust. 1 – 2 (dot.przedawn.karalności)*
- *Zatarcie kar (art. 300) – 3, 5 lub 15 lat od dnia wykonania (jako zas.)*
- *Możl. zawieszenia w pełnieniu obowiązków (art. 302), gdy wszczęto postępowanie karne lub dyscyplinarne, jeżeli ze względu na wagę i wiarygodność przedstawionych zarzutów celowe jest odsunięcie od wykonywania obowiązków [max na 6 mies. z możliwością przedłużenia gdy nadal toczy się postępowanie karne. Możliwość odwołania się do sądu pracy od decyzji o zawieszeniu].*

Kary dyscyplinarne

- Dla studentów (art. 308): upomnienie nagana, nagana z ostrzeżeniem, zawieszenie w określonych prawach studenta na okres do 1 roku, wydalenie z uczelni
- Kompetencje rektora (art. 312) – m.in. możliwość samodz. nałożenia kary upomnienia, gdy czyn stanowi przewinienie mniejszej wagi – *czy może dot. naruszenia własn.intel.?*
 - Ale: w przypadku podejrzenia popełnienia czynu z art. 287 ust. 2 pkt 1 – 5 [naruszenie pr.aut. lub sfalszowania badań naukowych lub ich wyników lub dokonanie innego oszustwa naukowego] rektor niezwłocznie poleca przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego (art. 312 ust. 3). Jednocześnie może zawiesić studenta do czasu wydania orzeczenia przez komisję dyscypl. (ust. 4)
- Jeżeli w wyniku postęp. wyjaśn. zebrany materiał potwierdza popełnienie przestępstwa, rektor wstrzymuje postęp.o nadanie tytułu zawodowego do czasu wydania orzeczenia przez komisję oraz składa zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa (art. 312 ust. 4)
- *Art. 314 – przedawnienie ścigania (6 mies./3 lata) i karalności: 5 lat od popełnienia czynu*
 - *Ale: jeśli czyn ma znamiona przestępstwa: do upływu okresu przedawnienia karalności tego przestępstwa*
 - *Ale: art. 314 ust. 5 – w razie np. podejrzenia plagiatu lub w wprowadzenia w błąd co do autorstwa; rozpowszechniania cudzego utworu bez podania autorstwa, naruszenia cudzych praw autorskich w innych sposób; sfalszowania badań naukowych lub ich wyników lub dokonania innego oszustwa naukowego, nie stosuje się wówczas art. 314 ust. 3-4*
- *Zatarcie kar (art. 319) – 3 lata od dnia uprawomocn. się orzeczenia o ukaraniu*

Kary dyscyplinarne

- Odpowiednie stosowanie art. 307 ust. 2, art. 308 – 320 oraz przepisów wydane na podstawie art. 321
- Kary: upomnienie nagana, nagana z ostrzeżeniem, zawieszenie w określonych prawach studenta na okres do 1 roku, wydalenie z uczelni/szkoły doktorskiej

Własność intelektualna jako przedmiot naruszenia

- Ustawa odnosi się przede wszystkim do przewinień dyscypl. stanowiących naruszenie praw autorskich lub praw pokrewnych
- W ramach czynów uchybiających godności nauczyciela akad./studenta/doktoranta można też m.zd. mówić o innych naruszeniach, mających za przedmiot inne prawa własności intelektualnej oraz naruszenia dotyczące zjawisk podobnych/pokrewnych
- Własność intelektualna to dziedzina obejmująca:
 - Prawo autorskie i prawa pokrewne
 - Prawo własności przemysłowej
 - Prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji
 - Ochronę dóbr osobistych na podstawie Kodeksu cywilnego

Prawo własności intelektualnej:

- **Prawo autorskie** (m.in. ochrona dzieł literackich, plastycznych, programów komputerowych, baz danych, utworów naukowych itp.) – ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych (1994), ustawa o ochronie baz danych (2001)
- **Prawo własności przemysłowej** (ochrona wynalazków, w tym wynalazków biotechnologicznych, znaków towarowych, wzorów przemysłowych itp.) – ustawa - prawo własności przemysłowej (2000)
- **Prawo o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji** (m.in. ochrona oznaczeń geograficznych i nazw pochodzenia, ochrona przed naruszeniem tajemnicy przedsiębiorstwa, tzw. niewolniczym naśladownictwem towarów itp.) – ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (1993)

+ uzupełniająco: art. 23 – 24 w zw. z art. 448 k.c. („twórczość naukowa i artystyczna”, „wizerunek”, „tajemnica korespondencji”, „dobre imię”)

Prawa autorskie i pokrewne jako przedmiot przewinienia dyscyplinarnego

- Pojęcie „utworu” – art. 1 pr. aut.: „**utworem**” jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości lub przeznaczenia
- „**działalność twórcza**” (→ człowiek → wyłączenie ochrony elementów przyrody itp.)
- „**o indywidualnym charakterze**”
 - *Ocena ad casum*
 - *Możliwość twórczości równoległej*
- Katalog jest otwarty

Dla uznania danego rezultatu pracy intelektualnej za „utwór” nie mają znaczenia:

- Wola stworzenia „utworu”
- Wysiłek twórczy – możliwość przypadku
- Nakład finansowy, organizacyjny itp. (wyj.: *sui generis* ochrona baz danych – ustawa z 2001 r).
- Wartość i przeznaczenie dzieła oraz sposób jego wyrażenia
- Fakt ukończenia dzieła (art. 1 ust. 3)
- Wiek
- Zdolność do czynności prawnych twórcy/-ów
- Sprzeczność dzieła z prawem

„USTALENIE” – *moment powstania ochrony pr.-aut.*

- Pojęcie „ustalenia” i przykłady
- „ustalenie” a „utrwalenie” (zapisanie utworu na nośniku fizycznym – *corpus mechanicum*)
 - w Polsce wystarczy „ustalenie” [np. wygłoszenie referatu w czasie konferencji]
 - W krajach *common law* – możliwe dodatkowe wymogi formalne (m.in. „utrwalenie”)
- zagadnienie tzw. *noty copyright’owej* („©”, „wszystkie prawa zastrzeżone”, „®”, „Copyright by...” itp.)

Wyłączenia spod ochrony – art.1 ust. 2¹

- Ochroną objęty może być wyłącznie *sposób wyrażenia*
- Nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne → *brak ochrony pomysłu, idei, stylu, metody badawczej, hipotezy itp.*

- Wyłączenia spod ochrony – art. 4 pr. aut.
 - Akty normatywne lub ich urzędowe projekty
 - Urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole

 - Opublikowane opisy patentowe lub ochronne

 - Proste informacje prasowe

*** *od pomysłu do „utworu”*. Proces twórczy. Dane badawcze.

OPRACOWANIE CUDZEGO UTWORU

3 kategorie utworów (wg kryterium czerpania z cudzej twórczości):

1. *Utwór w pełni **samoistny**, nieinspirowany*
2. *Utwór samoistny, ale **inspirowany***
3. *Utwór niesamoistny, będący **opracowaniem** cudzego utworu*
(+ dzieło z zapożyczeniami ≠ 2, 3)

Art. 2: zasady ochrony opracowania (np. tłumaczenie, adaptacja, przeróbka graficzna, aranżacja muzyczna itp.):

- ochrona jako „utworu” (twórczy, indywidualny, ustalony)
- sporządzenie (zaczerpnięcie elem. twórczych z oryginału i dokonanie przeróbki itp.) nie wymaga zgody uprawnionego [wyj.: baza danych]
- nie ma znaczenia wartość, przeznaczenie, sposób wyrażenia
- konieczna jest **ZGODA uprawnionego na rozporządzanie i korzystanie z opracowania** (jeśli czas ochrony jeszcze nie upłynął) – uprawnienie o char. majątkowym (np. zgoda na wydruk tłumaczenia)
- art. 2 ust. 5 (prawo do autorstwa oryginału)

Art. 3 – zbiory, wybory, antologie, bazy danych itp.

- Ochrona (jeśli spełniają cechy „utworu”) ze względu na twórczy wybór, układ, zestawienie *[bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów]*
 - Dodatkowo: możliwość *sui generis* ochrony baz danych (ustawa z 2001)
- Elementy bazy danych (utwory lub elementy nie objęte ochroną autorsko-prawną)
- Przykłady
- Pewne zbiory, bazy itd. nie korzystają z ochrony
 - np. zbiór oczywisty, baza wyczerpująca

PODMIOT pr.aut.

- Zasada: twórca (osoba fizyczna) – nabywa prawa autorskie

PIERWOTNIE

- Wyjątki: podmiot uprawniony *ex lege* (np. wydawca, producent, pracodawca) – **nabycie pierwotne lub pochodne**
- Nabycie:
 - Pierwotne
 - Pochodne (*ex lege* lub na podstawie czynności prawnej *inter vivos* lub *mortis causa*)
- Utwór a *corpus mechanicum* (nośnik fizyczny)
 - Art. 52 pr. aut.
 - Z reguły właścicielem nośnika jest twórca (wyj. umowa, utwór pracowniczy)

Domniemanie z art. 8 pr. aut. (podobnie: art. 15)

- Prawo autorskie przysługuje twórcy, o ile ustawa nie stanowi inaczej (**dot. praw majątkowych; prawa osobiste przysługują ZAWSZE twórcy/-om**)
- Twórcą jest osoba, której nazwisko lub pseudonim w tym charakterze uwidoczono na egzemplarzach utworu lub podano do publicznej wiadomości w jakikolwiek inny sposób w związku z rozpowszechnianiem utworu [ważne przy plagiacie lub innych postaciach naruszenia praw autorskich]
- Jeśli twórca nie ujawnił swojego autorstwa w wykonywaniu prawa autorskiego zastępuje go producent lub wydawca, a w razie jego braku – właściwa organizacja zbiorowego zarządzania prawami autorskimi

UTWÓR WSPÓŁAUTORSKI (art. 9)

- Współtwórcom przysługuje prawo autorskie majątkowe wspólnie
 - *Prawa osobiste: charakter niepodzielny*
- Domniemywa się, że wielkości udziałów (maj.) są równe
- Prawa współtwórców
 - do całości dzieła (niepodzielne)
 - do poszczególnych UDZIAŁÓW
- **Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców**
 - *W przypadku braku zgody : każdy może żądać rozstrzygnięcia przez sąd*
- **Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców**

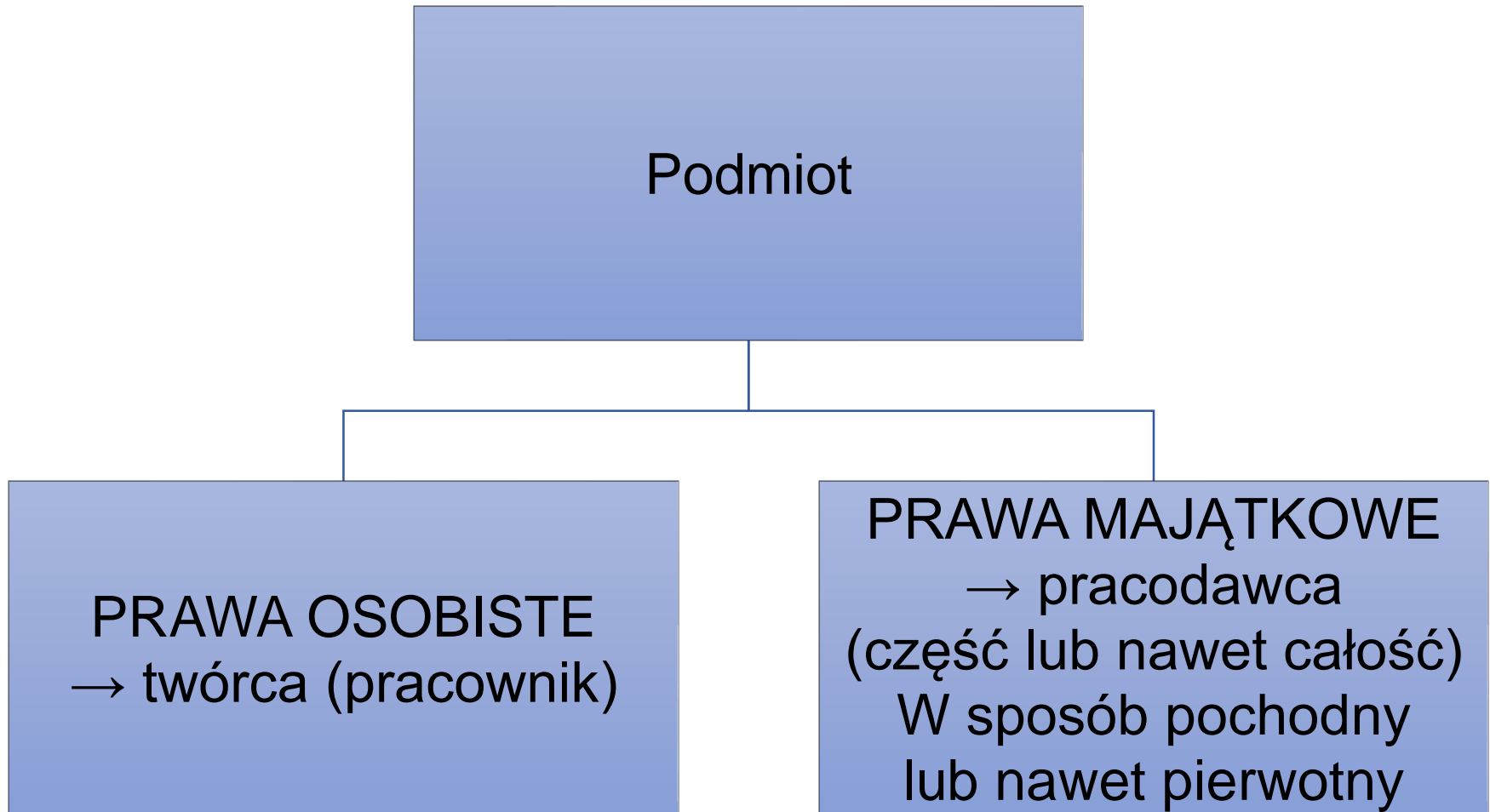
UTWÓR WSPÓŁAUTORSKI (art. 9)

- Każdy ze współtwórców może **dochodzić roszczeń z tytułu naruszenia prawa autorskiego do całości** utworu. Uzyskane świadczenie przypada współtwórcom stosownie do wielkości ich udziałów
- *Czy naruszenia może dopuścić się współautor?*
- Do autorskich praw majątkowych przysługujących współtwórcom stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu cywilnego o współwłasności w częściach ułamkowych

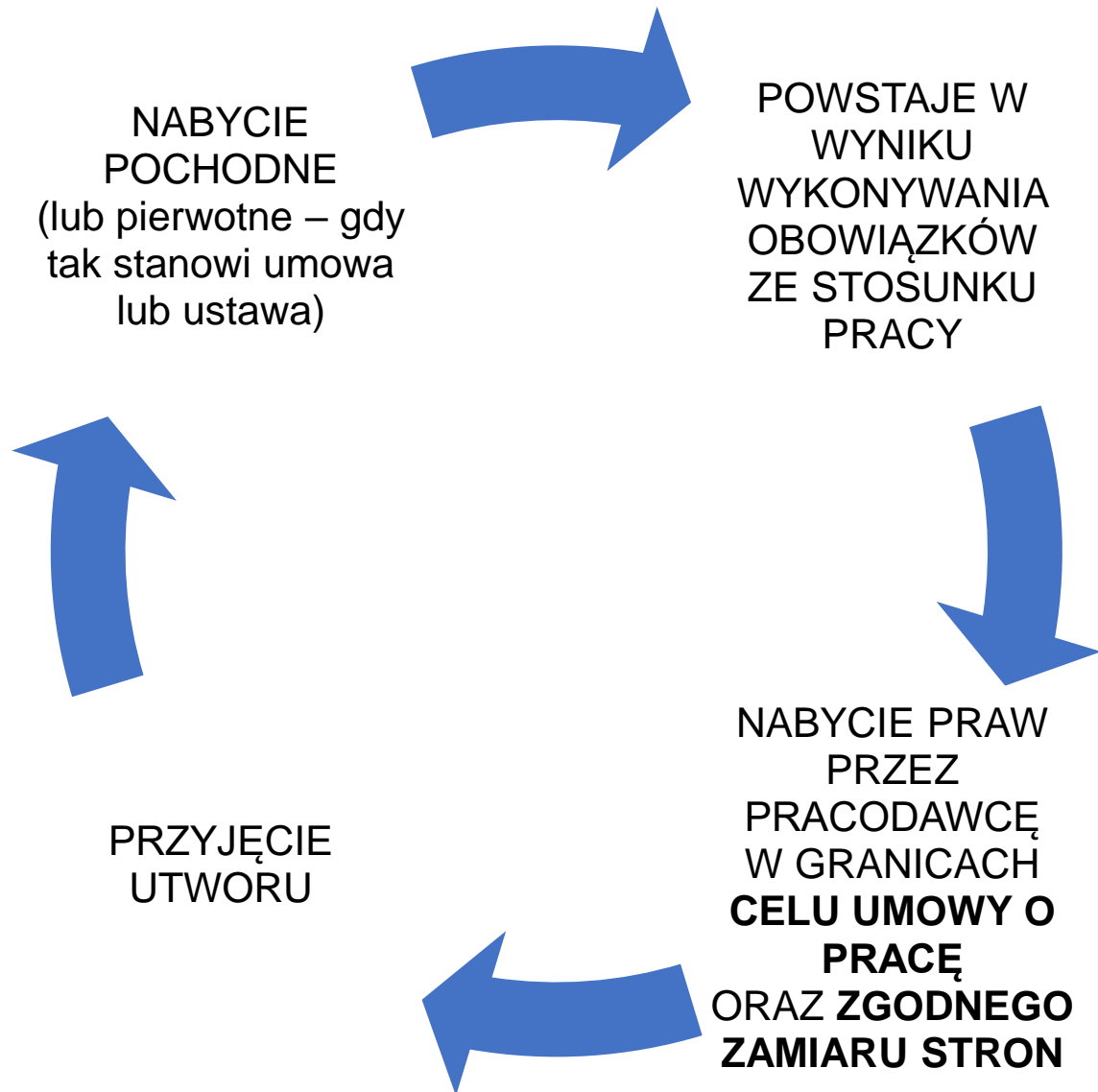
Utwór zbiorowy (art. 11)

- Brak def. ustawowej
- Kategoria podmiotowa
 - Zbiór (art. 3) – kategoria przedmiotowa
- Ktoś inicjuje działalność w tym celu, o charakterze twórczym, nadaje całości oryginalny charakter
- Całość: „**utwór**”
 - Poszczególne części *nie muszą* mieć cech utworu
 - Poszczególne części mogą pochodzić *od różnych osób*
- Podmiot uprawniony: **producent/wydawca**
 - Nabycie pierwotne *ex lege*, **do całości**
 - Prawa do części samodzielnych: ich twórcy

UTWÓR PRACOWNICZY (art. 12-13)

UTWÓR PRACOWNICZY – c.d.

UTWÓR STWORZONY W INSTYTUCJI NAUKOWEJ – art. 14

- Utwór stworzony w ramach umowy o pracę
- Instytucja naukowa ma pierwszeństwo opublikowania tego utworu (za wynagrodzeniem)
 - Wygasa jeśli:
 - W ciągu **6 miesięcy** od dostarczenia utworu nie zawarto z twórcą umowy o wydanie utworu
 - Albo jeżeli w okresie **2 lat** od daty jego przyjęcia utwór nie został opublikowany
- **Inne uprawnienia instytucji (bez wynagrodzenia):**
 - Korzystanie z materiału naukowego zawartego w utworze
 - Udostępnianie utworu osobom trzecim, jeżeli to wynika z uzgodnionego przeznaczenia utworu lub zostało postanowione w umowie
- *Tej regulacji nie stosuje się do programów komputerowych*
- *Szczegółowe regulacje → regulaminy IP w uczelniach*

PRACE DYPLOMOWE STUDENTÓW (art. 15a)

- art. 8 – prawa majątkowe przysługują twórcy, prawa osobiste również
- **Zasada**: wykorzystanie prac studentów wymaga zawarcia umowy licencyjnej albo przenoszącej prawa autorskie
- Ale: art. 15a: uczelnia ma ***pierwszeństwo publikacji***
 - Nie dot. to rozpowszechniania w Internecie, ani prac słuchaczy studiów podypl. czy doktorantów
 - **Za wynagrodzeniem** (!)
 - Prawo do wygasa po **6 miesięcy** od obrony
 - Student po tym czasie może ją opublikować (*chyba, że jest ona częścią utworu zbiorowego*)
 - *** regulacja ta nie dotyczy innych prac studentów [zob. dalej]

INNE PRACE STUDENTÓW i DOKTORANTÓW (uczestn.szkół doktorskich)

***art. 15a ust. 2 – 3 (od 2018 r.)

2. Podmiot, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 1, 2 i 4-6 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (*uczelnie, federacje, instytuty naukowe PAN, instytuty badawcze, międzynarodowe instytuty naukowe*), może korzystać bez wynagrodzenia i bez konieczności uzyskania zgody autora z **utworu stworzonego przez studenta lub osobę ubiegającą się o nadanie stopnia doktora w wyniku wykonywania obowiązków związanych z odbywaniem studiów lub przygotowaniem rozprawy doktorskiej**, udostępniać utwór ministrowi właściwemu do spraw szkolnictwa wyższego i nauki **oraz korzystać** z utworów znajdujących się w prowadzonych przez niego bazach danych, w celu sprawdzania z wykorzystaniem Jednolitego Systemu Antyplagiatowego.

3. **Minister właściwy do spraw szkolnictwa wyższego i nauki może korzystać z prac dyplomowych i rozpraw doktorskich znajdujących się w prowadzonych przez niego bazach danych w zakresie niezbędnym do zapewnienia prawidłowego utrzymania i rozwoju tych baz oraz współpracujących z nimi systemów informatycznych.**

*** ust. 2 budzi wątpliwości odnośnie do katalogu „utworów” objętych licencją ustawową oraz sposobów korzystania

*** problem dzieł, które powstały z użyciem nakładów/środków dostarczonych przez uczelnię

Treść praw autorskich

- **Prawa osobiste** – cechy: chronią *wieź twórcy z utworem*, nieograniczone w czasie, niezbywalne, nie podlegają zrzeczeniu się, przysługują twórcy/współtwórcom
- **Katalog (otwarty):**
 - Prawo do autorstwa i decydowania o sposobie jego oznaczenia
 - → **zagadnienie plagiatu i innych zjawisk podobnych**
 - Prawo do integralności dzieła i rzetelnego wykorzystania
 - Prawo pierwszego udostępnienia publiczności
 - Prawo do nadzoru nad korzystaniem z dzieła
 - Prawo do wycofania dzieła z obrotu (art. 56)
 - Prawo dostępu do dzieła (art. 52, art. 32)

Treść praw autorskich – c.d.

- **Prawa majątkowe** – istota: dają uprawnionemu *możliwość czerpania korzyści majątkowych związanych z udostępnianiem utworu innym osobom*
- **Zasada:** przysługują twórcy (oraz następcom prawnym)
 - **Wyjątki:** przewidziane w ustawie (np. pracodawca, producent, wydawca, instytucja naukowa)
- Brak wyjątków od zasady *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* [ważne przy konstruowaniu umów]
- Ich treść jest ograniczona w drodze tzw. *licencji ustawowych* [dozwolony użytek, także na rzecz szkół wyższych]
- Uprawnienia cząstkowe – pola eksploatacji (art. 50) – katalog otwarty
 - Wyodrębnienie ma znaczenie dla umów (art. 41, art. 45)

UMOWY w zakresie prawa autorskiego

• Rodzaje

- Przenosząca prawa autorskie majątkowe
- Licencyjna
- Mieszana

• Zasady ogólne dotyczące umów

- Specyfikacja pól eksploatacji (a. 41 ust. 2, art. 41 ust. 4 (tylko pola znane w chwili zawarcia umowy))
- Wynagrodzenie: domniemanie odpłatności (a. 43)
 - Domniemanie: za każde pole eksploatacji (art. 45)

• WYNAGRODZENIE (ogólne zasady: art. 43 ust. 2)

- Procentowe
- Ryczałtowe
- Mieszane
- Okresowe

*** możliwość podwyższenia przez sąd (art. 44)

→ Naruszenie postanowień umowy może być uznane za przewinienie dyscypl.

Umowa przenosząca prawa autorskie majątkowe

- Musi to wyraźnie wynikać z umowy
 - Jeśli nie: tylko licencja (art. 65)
- Określenie przedmiotu umowy
- Forma: pisemna *ad solemnitatem* (art. 53)
- Charakter konsensualny
 - Przejście praw: z reguły w momencie przyjęcia utworu
- Z reguły za wynagrodzeniem (art. 43)
- art. 46 – prawo zależne
- art. 49 ust. 2

Umowa licencyjna

- **ZWYKŁA (niewyłączna)**

- Domniemanie licencji niewyłącznej (a. 67 ust. 2)
- Forma: dowolna

- **WYŁĄCZNA**

- a. 67 ust. 2
- Forma: pisemna *ad solemnitatem*

- Możliwość udzielenia ***sublicencji***, gdy tak stanowi licencja (art. 67 ust. 3)
 - W zakresie zawartego w niej upoważnienia

- **Czas**

- domniemanie: 5 lat (art. 66)

- **Zasięg terytorialny**

- domniemanie: terytorium, gdzie licencjobiorca ma siedzibę/m-ce zamieszkania)

- ***Odpowiedzialność za „usterki” i wady prawne utworu (a. 55)***

Cz. II – przykłady przewinień dyscyplinarnych

- „przywłaszczenie autorstwa albo wprowadzenie w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania”
 - Plagiat
 - Przykład: plagiat w pracy magisterskiej (obronionej)
 - Przykład: opracowanie (tłumaczenie) bez oznaczenia źródła oryginału w pracy naukowej (np. monografii, artykule naukowym)
 - wprowadzenie w błąd co do autorstwa
- „rozpowszechnianie, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego utworu w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania”

*** możliwe także przy tworzeniu np. materiałów *e-learningowych*

- „rozpowszechnianie, bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, cudzego artystycznego wykonania albo publiczne zniekształcenie utworu, artystycznego wykonania, fonogramu, wideogramu lub nadania”

- **„naruszenie cudzych praw autorskich lub praw pokrewnych w inny sposób”**
 - np. zniekształcenie w ramach cytowania (np. wypowiedź „wyrwana z kontekstu”, nierzetelnie cytowana)

 - nierzetelność naukowa. Plagiat a inna forma nierzetelności naukowej
 - np. podobieństwo prac wynikające z faktu korzystania z tych samych (wszystkich lub części) źródeł
 - Nierzetelne cytowanie (problem np. dzieł popularno-naukowych. Zagadnienie np. podawania źródeł grafik, rysunków, a wymogów wydawcy [np. spis źródeł tylko na końcu]
 - Opracowanie cudzego utworu na zamówienie np. wydawcy czasopisma
 - Przejęcie układu, kolejności wywodów, podawanych przykładów itp.
 - Jak oceniać np. przygotowywanie wykładów, ćwiczeń itp. w oparciu o (częściowo) cudze dzieła?

- „sfalszowanie badań naukowych lub ich wyników lub dokonanie innego oszustwa naukowego”
 - np. podawanie w dorobku nieistniejących publikacji
 - nieuprawnione posługiwanie się stopniem/tytułem naukowym
 - przedkładanie fałszywych/nieistniejących dokumentów (np. potwierdzających udział w konferencji, certyfikatów szkoleń itp.)

Inne możliwe przewinienia dyscyplinarne

- np. zgłoszenie wynalazku przez pracownika (a nie uczelnię)
- np. korzystanie z patentu w sposób sprzeczny z prawem/umową
- np. brak zgłoszenia faktu stworzenia wynalazku mającego potencjał patentowy (a więc wbrew regulaminowi ochrony własności intelektualnej w uczelni)
- np. zatajanie wyników badań prowadzonych w ramach obowiązków i ich wykorzystywanie komercyjne „na zewnątrz”
- np. naruszenie prawa uczelni do rozmaitych oznaczeń (np. posługiwanie się logo uczelni w sposób nieuprawniony)
- np. nieuprawnione posługiwanie się afiliacją uczelni (np. „współpracownik UMK”)
- np. „wyprowadzenie” czasopisma z uczelni
- np. założenie spółki poza uczelnią, mającej jako wkład rezultat pracy intelektualnej, która ma cechy utworu pracowniczego
- np. nieuprawnione korzystanie z materiału naukowego zawartego w utworach pracowniczych (np. w celu innym niż prowadzenie własnych badań czy w sposób niezwiązany z pracą dydaktyczną w uczelni)

Przykłady z orzecznictwa

Wyrok WSA w Krakowie z 22.03.2022 r., III SA/Kr 1790/21

- Fakty: uczelniana odwoł.komisja ds. studentów uniwersytetu, utrzymała w mocy zaskarżone orzeczenie uczelnianej komisji. WSA oddalił skargę studenta. Studenta uznano za winnymi naruszenia przepisów obowiązujących w uczelni dotyczących **przypisania sobie autorstwa fragmentów cudzego utworu (2 monografie) w pracy magisterskiej, co zauważył promotor tej pracy**. Studenta zawieszono we wszystkich prawa na okres 1 roku. Skarżący twierdził, że jedynym dowodem jest raport z JSA, który jedynie sygnalizuje podobieństwa z cudzymi utworami. Szczegółowej analizy dokonał jednak promotor. Komisja twierdziła, że Obwiniony wykorzystał obszerne fragmenty wielu publikacji bez podania źródeł. Tym samym naruszył prawa autorskie. Komisja jednak stwierdziła (co było przedmiotem zaskarżenia), że „z bardzo dużym prawdopodobieństwem Obwiniony naruszył art. 16 pkt 1 – 3 ustawy o pr.aut.”. Student twierdził, że korzystał z tych samych źródeł, co autorzy prac, których autorstwo miał sobie przypisać. Dodał, że samo niedokładne oznaczenie źródeł lub ich nieprecyzyjne opisanie nie było wynikiem złej woli i nie mogło być podstawą uznania, że jego działanie było zamierzone [a więc nie może to być delikt disc.]. Pełnom. Rektora ds. syst.antyplag. Jako świadek wskazała na kluczową rolę promotora przy zwróceniu uwagi na stopień wrażliwości przy oznaczaniu cytowanych źródeł.
- **Skarga uznana za niezasadną m.in. dlatego, że zdaniem sądu nie pozostawia wątpliwości, iż skarżący wykorzystał w swojej pracy obszerne fragmenty tych publikacji bez podania źródeł. Wykorzystane przez skarżącego fragmenty cudzych publikacji obejmują 70 stron pracy magisterskiej liczącej łącznie 121 stron, zatem ok. 58%. Zarówno w pracy magisterskiej skarżącego, jak i w publikacjach M. P. i K. S. znajdują się zdania o takiej samej treści, ułożone w tej samej kolejności, poparte takimi samymi przypisami zarówno bibliograficznymi, jak i objaśniającymi, komentującymi fragmenty tekstu. Jednocześnie skarżący dokonał wielu drobnych zabiegów stylistycznych, które polegały głównie na wykorzystaniu synonimów oraz na zmianie szyku wyrazów w zdaniach. Skarżący, wprowadzając zmiany, dążył zatem do ukrycia tego, że nie jest autorem znaczących fragmentów pracy magisterskiej.**

Wyrok WSA w Krakowie z 22.03.2022 r., III SA/Kr 1790/21 – c.d.

- Zdaniem sądu, jak wskazano w orzeczeniu Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Uniwersytetu, w swoim oświadczeniu z dnia 17 grudnia 2020 r., skarżący wskazał, że zbieżność jego pracy z wydanymi wcześniej publikacjami, wynika z ograniczonego zakresu literatury dotyczącej tematyki poruszanej w pracy magisterskiej, czemu przeczy bibliografia znajdująca się na końcu pracy magisterskiej, w której skarżący wymienił 175 pozycji, którą to liczbę, w przypadku pracy magisterskiej, należy uznać za bardzo dużą.
- Dodatkowo Uczelniana Komisja Dyscyplinarna ds. Studentów Uniwersytetu zauważyła, że w tych częściach pracy dyplomowej skarżącego, w których jest ona zbieżna z publikacjami M. P. i K. S., skarżący w przypisach bibliograficznych wskazał znacznie ponad 100 publikacji w kolejności identycznej, jak w opracowaniach M. P. i K. S. W ocenie Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Uniwersytetu, niemożliwe jest, aby taka zbieżność była dziełem przypadku. Jak podkreślił promotor, praca skarżącego, nie tylko zawierała rekonstrukcję historii handlu ludźmi, ale także typologie i zestawienia odnoszące się do tego zjawiska. Typologie i zestawienia, z natury rzeczy mają charakter autorski, co wyklucza tak daleko idącą zbieżność prac dwóch autorów, tworzących odrębnie swoje dzieła. Obwiniony oświadczył również, że wszelkie publikacje, z których skorzystał, zostały wymienione w pracy magisterskiej. Nie ma w niej jednak żadnego powołania na publikację K. S., natomiast publikacja M. P. z 2014 r., została wskazana we fragmencie, który jest kopią pracy K. S., K. S. bowiem w swojej publikacji, powoływał się na publikację M. P.

Wyrok WSA w Krakowie z 22.03.2022 r., III SA/Kr 1790/21 – c.d.

- Uczelniana Komisja Dyscyplinarna ds. Studentów Uniwersytetu, zgodziła się ze stanowiskiem skarżącego, że raport z Jednolitego Systemu Antyplagiatowego nie przesądza o tym, czy student przypisał sobie autorstwo czyjegoś utworu, wskazała jednak, że raport wskazuje, czy treść pracy magisterskiej jest podobna do treści innych opracowań i może być wskazówką dla promotora, że doszło do naruszeń ze strony piszącego pracę dyplomową. Uczelniana Komisja Dyscyplinarna ds. Studentów Uniwersytetu wskazała dalej, że w opinii Pełnomocnik Rektora ds. Systemu Antyplagiatowego, praca skarżącego oraz publikacja M. P. mają bardzo zbliżoną strukturę - dotyczy to zarówno koncepcji, jak i zawartości rozdziałów. Jednocześnie Pełnomocnik podkreśliła, że osobą powołaną do ostatecznej weryfikacji pracy dyplomowej jest promotor, który stwierdził, że praca magisterska skarżącego jest nadużyciem oraz poinformował Dziekana Kolegium Gospodarki i Administracji Publicznej oraz Rektora o swoich podejrzeniach dotyczących postępowania skarżącego. W ocenie Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Uniwersytetu, **skarżący działał w pełni świadomie - zmiany redakcyjne bowiem nie mogły nastąpić przypadkowo - i dokonał modyfikacji w kopiowanych tekstach w celu ukrycia źródła pochodzenia tych teksów. Uczelniana Komisja Dyscyplinarna ds. Studentów Uniwersytetu wskazała, z czym Sąd się w pełni zgadza, że w przypadku przygotowywania pracy magisterskiej jest to działanie szczególnie naganne.** Złożenie pracy magisterskiej jest warunkiem koniecznym uzyskania tytułu zawodowego magistra. Skarżący zatem chciał bezprawnie uzyskać taki tytuł przedkładając pracę magisterską, której znaczącej części nie napisał samodzielnie, wykorzystując publikacje innych autorów i ukrywając ten fakt. Jedyną okolicznością łagodzącą było sumienne wywiązywanie się skarżącego z wcześniejszych obowiązków studenta zarówno w trakcie studiów licencjackich, jak i magisterskich, z tego względu Komisja odstąpiła od wymierzenia najsurowszej kary, jaką jest wydalenie z uczelni.
- **W ocenie Sądu, w świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, stanowisko Komisji odwoławczej oraz Uczelnianej Komisji Dyscyplinarnej ds. Studentów Uniwersytetu jest uzasadnione. Nie stwierdzono również naruszenia przepisów o przebiegu postępowania**
-

Wyrok WSA w Gliwicach z 10.08.2022 r., III SA/GI 182/22

- Skarga na orzeczenie odwoł.kom.dysc.ds. studentów ASP w K. W przedmiocie kary dyscypl. wydalenia z uczelni. Orzeczenie uchylono (gł. z uwagi na to, że zarzut Rzecznika był sformułowany zbyt ogólnikowo, nie wskazując na wszystkie elementy czynu, przede wszystkim nie wskazując znamion plagiatu, a Przew.Komisji nie wezwał Rzecznika do jego uzupełnienia; wskazano też na nieprawidłowości w postępowaniu dowodowym. Samo uzasadnienie orzeczenia komisji także uznano za niewystarczające).
- Fakty: komisja utrzymała orzeczenie komisji dyscypl. uznające obwinionego za to, że w okresie 10.2020 do 05.2021 dopuścił się czynu polegającego na przywłaszczeniu sobie autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania, co stanowi naruszenie przepisów obowiązujących w uczelni oraz czyn uchybiający godności studenta
- W podsumowaniu uzasadnienia orzeczenia Komisja stwierdziła, że obwiniony przyznał się do winy. Oświadczył, w zakresie prac z przedmiotu rysunek i kompozycja, iż widzi podobieństwa we wszystkich, a następnie przyznał, że skopiowane są następujące prace: "pieski, dinozaur, królik, marchewka z nogami, z filmu praca, oraz ta praca z postacią charakterystyczną".

Wobec powyższego uznała, że:

1) obwiniony wielokrotnie dopuścił się zarzucanego mu czynu;

2) działał świadomie i z premedytacją:

a) regularnie kopiował w skali 1:1 prace rysunkowe pod względem stylistyki, tematyki, a także użytych środków technicznych;

b) piktogramy wykonane w ramach zajęć z przedmiotu podstawy projektowania, nie stanowią autorskich prac obwinionego.

Każdy ze znaków przedstawionych w materiale dowodowym posiada cechy charakterystyczne, których odwzorowanie w danym układzie elementów nie może być przypadkowe. O przypadku można by mówić, gdyby chodziło o 1, maksymalnie 2 przykłady. W rozpatrywanej sprawie brak cech charakterystycznych dotyczy każdego z przedstawionych w materiale znaków.

Wyrok WSA w Gliwicach z 10.08.2022 r., III SA/GI 182/22

- Obwiniony w toku sprawy stwierdził, że widzi, iż jego postępowanie było błędne, ale klasyfikuje swoje postępowanie w kategoriach wyłącznie zwykłego błędu, bez konsekwencji jakie wiążą się ze zdarzeniami/czynami naruszającymi prawa własności intelektualnej.
- W ocenie Komisji można przyjąć, iż obwiniony działał odtwórczo, posiada umiejętności kopiowania cudzych rozwiązań, ale nie potrafi nadać indywidualnych cech, odróżniających przedstawione przez niego prace od prac innych osób.
- Stwierdziła również, że w związku z ograniczeniem funkcjonowania uczelni publicznych, na podstawie przepisów powszechnie obowiązujących, prace studentów/zajęcia były prowadzone głównie w formie zdalnej i prowadzący zajęcia w czasie opracowywania prac jakie student przedkładał do korekty/zaliczenia nie mogli obserwować bezpośrednio procesu realizacji zadania przez danego studenta, jakby to miało miejsce w przypadku zajęć stacjonarnych. Student w czasie pracy zdalnej może korzystać bez wiedzy prowadzącego zajęcia z różnych innych źródeł, ale podkreślenia wymaga fakt, że czym innym jest szukanie inspiracji, próba zbadania jakie rozwiązania są stosowane w danym zakresie, ale nie można przekraczać granic dozwolonej inspiracji, a obwiniony bezsprzecznie przekroczył tę granicę.

Wyrok WSA w Gliwicach z 10.08.2022 r., III SA/GI 182/22

- W odwołaniu obwiniony student wnosił o uniewinnienie go od zarzutu ewentualnie wymierzenie innej łagodniejszej kary. W uzasadnieniu podkreślił, że, wbrew stanowisku Komisji, piktogramy zwierząt wykonał samodzielnie, nie wzorował się na piktogramach znajdujących się w materiale porównawczym. Sam doszedł do finalnych rozwiązań, na dowód czego przedkłada prace dokumentujące twórczy proces. Natomiast w przypadku prac z rysunku i kompozycji przyznał, że wzorował się na pracach, które znalazł w Internecie. **Jednak jego zamiarem nie było przywłaszczenie sobie autorstwa cudzych prac.** Zresztą przedstawił zbiór rysunków na których się wzorował. Dotyczy to prac "królik, jabłko, postać z podniesionymi rękami, tygrysa dinozaura, myszy i pokolorowanej twarzy.
- Nie zgodził się także ze stanowiskiem Komisji, że każda z jego prac stanowi dzieło podlegające Prawu autorskiemu. Na te okoliczność załączył do odwołania opinię prawną.
- Odnosząc się do dołączonych do odwołania materiałów Komisja Odwoławcza stwierdziła, że tzw. "proces projektowy" student powinien był złożyć już na etapie postępowania wyjaśniającego, co zresztą uczynił. Jednak materiały złożone w czerwcu 2021 r. różnią się od tych dołączonych do odwołania. Nadto wskazują one na to, że **student korzystał głównie z zewnętrznych źródeł dostępnych w przestrzeni publicznej.** Podobnie jest w przypadku "procesu projektowego rysunku".
- Z powyższego wynika, że student nie jest w stanie przedstawić procesu projektowego.
- **Zdaniem komisji w przypadku obwinionego nie można przyjąć, że projekty które przedstawił na zajęciach z podstaw projektowania powstały przez nieświadome skopiowanie rozwiązań z Internetu. Kopiowanie cudzych rozwiązań twórczych odbywa się wyłącznie świadomie. Obwiniony do korekty/oceny przedstawiał jako swoje projekty, które można znaleźć w Internecie, jego projekty nie posiadały cech indywidualnych, pozwalających uznać je za autorskie rozwiązania.**
- Z zeznań świadków wynika, że nikt praktycznie nie widział jak obwiniony realizuje proces projektowy, a sam obwiniony temu nie zaprzeczał w czasie przesłuchań.
- **Komisja uznała, że świadome przekazanie przez obwinionego prac zbliżonych do prac innych osób, jak nazywa je obwiniony, w zaistniałym stanie faktycznym świadczy o tym, że chciał on sobie przypisać autorstwo cudzej pracy**

Wyrok WSA w Łodzi z 29.06.2023 r., III SA/Łd 154/23

- Skarga na orzeczenie komisji w przedmiocie wymierzenia 2 kar nagan z ostrzeżeniami doktorantowi (za każdy czyn)
- Fakty: X przekazał Dziekanowi Wydziału (...) UŁ swój życiorys naukowy, w celu posłużenia się tym dokumentem w toku procedury związanej z zatrudnieniem na stanowisku adiunkta w Katedrze (...), w którym umieścił 4 nieistniejące dzieła naukowe, oraz przekazał Dziekanowi wydziału (...) swój życiorys naukowy, w celu posłużenia się tym dokumentem w toku procedury związanej z zatrudnieniem na stanowisku adiunkta w Katedrze (...) WSMiP UŁ, w którym umieścił publikację (K. J., (...), monografia, współautor 50%, UŁ/PTSL, Łódź, ISBN: (...), s. 189), w której w pięciu rozdziałach (s. 19-34, 62-64, 85-95, 100-110, 111-119) znajdują się obszerne zapożyczenia stanowiące tłumaczenia oraz parafrazy fragmentów oryginalnych hiszpańskojęzycznych tekstów naukowych, które nie zostały wskazane jako źródło zapożyczeń
- "uchybiecie godności doktoranta"
- W odwołaniu X twierdził, że co do 1-go czynu nastąpiło przedawnienie ścigania, zaś w zakresie 2-go czynu wnioskował o ponowne rozpatrzenie sprawy, powołując się na konieczność wyłączenia sędziego na wniosek (a wniosku nie było!) oraz brak bezstronności
- **Komisja odwoławcza: podanie nieprawdy co do dorobku jest oszustwem naukowym, a termin przedawnienia tu nie znajduje zastosowania (art. 314 ust. 3 ustawy)**
- **Nie budzi wątpliwości fakt, że 4 publikacje są zmyślane, zaś odnośnie do zapożyczeń (sięgają 85% tekstu) nie budzi wątpliwości niezachowanie rzetelności i należytej staranności przez obwinionego**

Wyrok WSA w Łodzi z 29.06.2023 r.

- Skarżący twierdził, że jego działania są efektem niezamierzonej pomyłki, nie wyjaśniono natomiast – jego zdaniem – na czym jego oszustwo naukowe polegało. Twierdził, że oszustwem naukowym jest jedynie plagiat, a nie fabrykowanie dorobku i tylko wówczas zarzut nie ulega przedawnieniu ścigania. Zarzucił także naruszenie przepisów o postępowaniu dowodowym itp.
- Sąd uchylił orzeczenia z uwagi na istotne naruszenie prawa mogące mieć wpływ na wynik sprawy (m.in. błędnie wskazano daty popełnienia czynów)
- Jednakże uznał, że okoliczności faktyczne dające podstawę do konstrukcji czynu "uchybającego godności doktoranta", zarazem mogą wchodzić w przedmiotowy zakres znamion innego czynu będącego przestępstwem lub wykroczeniem
- Zdaniem sądu co do jednego z czynów mogło dojść do przedawnienia ścigania, zatem orzekanie o winie jest niedopuszczalne (komisja powinna była odmówić wszczęcia postępowania co do części zarzutów, skoro jednak wszczęła, powinna była umorzyć). Ponadto w tych sprawach istnieje domniemanie niewinności, co organy obu instancji pominęły. Nie wykazano poza tym, że w dniu rozprawy obwiniony miał jeszcze status doktoranta...

Dziękuję za uwagę 😊

walachowska@umk.pl